

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 3. soboto v mesecu kot priloga »Naš. Listu« in velja posebej prejemana na leto 3 K.

Leto IV. V Ljubljani, 19. decembra 1908. Št. 12.

Uredništvo »Slovenske Gospodinje« je v Ljubljani, Mestni trg št. 17.

Jos. Vidmarjeva:

Slovenska trgovina in Slovenci.

Zalostno dejstvo je, da so, z malimi izjemami, vse večje trgovine v slovenskih deželah v rokah tujcev, ki so izrabili čas naše nezavednosti. Etablirali so se pri nas, da so s slovenskimi novci množili svoj kapital ter z močjo kapitala skoraj usuznjili naš narod. Nasprotniki naši pa so tudi oni narodni mlačneži, ki so sicer sinovi naše domovine, pa vendar se prištevajo tujcem, ker ne gre jim v glavo, da bi mogli drugače biti veljavni, biti 'nobel' ter tako imponirati ljudstvu. In to naše dobro ljudstvo je bilo in je večinoma še sedaj prepričano, da vse dobro in lepo pride le iz tujine, da zna vse dobro narediti in nuditi le tujec. Tako so postali ti Judeži najhujši naši sovražniki; zaničevali in posmehovali so se vsemu slovenskemu, odgajali so svoje otroke v tujem duhu, jemali v službe tujce ter z obešanjem tujih napisov dajali slovenski Ljubljani neslovenski značaj.

Ni minilo še deset let, ko se tudi najbolj narodno čuteči trgovec ni upal odpreti trgovine le s slovenskim napisom. Prav v Ljubljani še danes vse vre h kakemu privandranemu čifutu; ako pa kak Slovenec odpre trgovino, pravi se največkrat kratko: »Kaj bo ta? Tega poznamo, ta ne opravi ničesar!« In prav vsled tega predsodka bi lahko marsikateri obrtnik, ako bi imel čas in zmožnost, napisal celo knjigo svojega križevega pota, kako je v kratkem času zakupčeval težko prihranjeno svoto, zaslužek mnogih let.

In prav noben narodnjak si ni očital, da ne dela prav, ako kupuje v tujih trgovinah, ter tako pomaga ojačevati tuj živelj na naših rodnih tleh.

Gospodarski boj je našel, kakor se trdi, naše trgovce skoraj nepripravljene. Počel se je ravno v sezoni in baš to, da naše trgovine niso bile zmožne, v vsem zadovoljiti svojih odjemalcev, je neizbrisen naroden škandal. To dokazuje namreč, da je naše občinstvo tako malo posečalo te trgovine, da se imejiteljem ni izplačalo nabaviti si teh in enakih predmetov. Omeniti moram, da se morajo skoraj vsi pred-

meti naročati pred sezono, torej približno pol leta poprej. Nabaviti najnovejših, najmodnejših stvari, ali ne moči postreči odjemalcem, to je propad na levi in desni. Ako si jih naš trgovec nabavi, pogoltnejo mu ogromne svote; ako si jih ne nabavi, pride na glas, da nima okusa, sploh da nima s čim postreči. Naj navedem primer iz svoje stroke! Lani že so začeli strašiti v modi japonski solnčniki. Moda jih je sprejela, torej so morali biti. Lepi so, ker so moderni, vendar so dame lahke in tenke navadne solnčnike raje kupovale. Računajmo torej! Ako nimam najmanj tucat prej omenjenih solnčnikov, dvomim, da bi mogla katera fina dama izbrati si enega. Cena jim je 24 do 30 kron. Ako prodam polovico, je že največ, kar sem mogla pričakovati. Druga polovica ni vredna niti pol kupne cene, posebno ker take ekstremne mode navadno tudi hitro izginejo. Po potresu so se zvišale cene stavbam skoraj za polovico; naravna posledica je bila povišanje stanarine. Posebno cena prodajalnam se je dvignila v zadnjem desetletju za polovico. Organizacija službenega osebja pa je dosegla, da je nemoogoče dobiti cenih delavnih in pomočniških moči.

Vživimo se v položaj trgovca začetnika. Plača polletno stanovanje ter si nabavi opravo za prodajalno z začetnim kapitalom; blago si vzame nažupanje. Seveda liferanti računajo cene, kakoršne hočejo, česar jim tudi ni zameriti, ker tudi oni niso gotovi svojega odjemalca, njegove sreče in zmožnosti. Marsikdo je dober uslužbenec, a zase slab gospodar, kakor tudi narobe. Ako mu je sreča mila, da more s skromnim zaslužkom zmagati svoje obveznosti, dobro je. Vendar pa se mora boriti leta in leta, preden se prikoplje do ugleda in brezskrbne eksistence. Vživite se pa v položaj reveža, ki ni bil tako srečen! Podpisal je več menic. Sezona, ki je upal nanjo, se je obnesla ne navadno slabo. Termin se bliža, denarja ni. Edina pomoč je iskati posojila v kakem denarnem zavodu. Srečen je, ako ima dobrega prijatelja, ki mu pomaga v tej zadregi. Kajti brez enega ali celo dveh dobrih podpisov ne da noben zavod posojila na menico. In ako je prisiljen ponavljati to večkrat, ali ni že samo to križev pot slovenskega trgovca? In kupčija sama! Došlo je blago, lepo, dobro, sveže. Komaj pa ga po-

kažeš prvim odjemalcem, posnameš lahko, kako malo priznanja je našlo tako lepo in dobro blago. Drugič že pokažeš isto blago z neko malodušnostjo; nato naj pride še kak kupec, z ono — hvala Bogu le prav malo ljudem lastno — aroganco, ki vsako še tako lepo reč bagatelizira češ: »Koliko pa vendar stane ta cunja?« Kolikrat skipi pri taci prilikah jeza v človeku, da bi prav krepko dal duška svoji nevolji, a kaj — trgovec mora imeti takt, kupovalec pa se sme obnašati kakor mu drago.

Zahtevajo se mogoče in nemogoče stvari. Da podam zopet primero iz svoje stroke. Zahteva se dežnik ali solnčnik lahek in kolikor mogoče tanek. Ali drag ne sme biti, trden pa prav posebno. Lahka pa je le svila, ali ta navadno ni močna in draga je. Isto velja pri čevljih in tudi pri drugem blagu.

Opomniti moram tudi nesamostojnost kupujočega občinstva. — »Bog zna, ali bo to vseč tudi drugim sorodnikom, znancem, prijateljem.« Priznati moram, da najdemo to slabost izključno pri ženskem spolu. Ni se mi še primerilo, da bi bil kak gospod kupil pod pogojem, da lahko premeni, ako ne bi kupljeni predmet ugajal drugim. In baš ta neodločnost provzroča — skoraj bi rekla — največ sitnosti trgovinam.

Prav zelo se bojimo trgovci pošiljanja na dom. Kadar pride na pr. kaka služkinja s to željo, takrat že naprej vem, da imam za pol dneva dela in še celo zaman. Doma se navadno zbere vse, kar more svetovati in čim več je svetovalk, tem težje je izbrati. Navadno dobimo vse zopet nazaj z izgovorom: »Milstiva bodo še premislili in sami prišli.« — Sedaj premislimo tudi mi: Izbrati moram komade, ki približno morem upati, da bi ugajali. Treba jih je skrbno zaviti v papir, da se ne pomečkajo in umažejo, zložiti jih v karton in poslati na določeno mesto. Istotako ob vrnitvi. Kako lahko se zgodi, da slučajno gospode ni doma. Radovedne služkinje prve pregledajo in prekritizirajo poslano robo. Niti ne spomnijo se, da je treba paziti na blago, in v naglici — da bi ne bile zasačene — zvišajo in mečkajo vse vprek. In naj že bodo to svetli solnčniki, bluže, klobuki ali kar že je, brez vidnih znakov gotovo ne pridejo odtod. Zgodilo se mi je že, da sem poslala v soboto neki dami solnčnik, preoblečen z drago svilo. Služkinja je bila sama doma. Z zavestjo, da sem storila svojo dolžnost, sem si privoščila v nedeljo mal izprehod proti Posavju. Na polju blizu smodniščnice srečam omenjeno damo s soprogom, seveda brez solnčnika. Pozdravim jo, toda nemilo mi je odzdravila. Ker ni bilo baš nikogar v obližju, jo vseeno vprašam, ali jej ugaja poslani solnčnik. Dama strmi ter pravi: Ravno sem vas hotela okregati zaradi slabe postrežbe, a sedaj? Gotovo mi je služkinja pozabila pokazati solnčnik. Naslednjega dne pa pošlje gospa solnčnik nazaj ves umazan in z neko tekočino polit. Zatajila ga je nezvesta služkinja in

hodila ž njim vso nedeljo popoldan v Šiški po gostilnah, kjer so ga pijani vojaki polili s pivom.

Omeniti moram še pritožbe o kakovosti blaga. V dobrih starih časih se je gledalo le na trpežnost. Sedaj, ko sta se industrija in trgovina razvili do visoke stopinje, gleda svet le bolj na hitro menjavanje človeških potrebščin, ker sicer bi ne imele mnogoštevilne tovarne ničesar opraviti. Tudi moda ne zahteva posebne trpežnosti, ker se zelo hitro menja. Pomniti morajo kupovalci tudi, da dobro blago ostane le dobro, ako se skrbno ž njim ravna. Prodala sem pred leti dva čisto enaka solnčnika dvem znanim damam. Prva mi ga je prinesla po preteku kakih par mesecev vsega scefranega pokazati, češ, kako je bil za nič, druga pa ga je nosila 5 ali 6 let. — Omenila pa še nisem konkurence. Ta je sedaj tako velika, včasih uprav umazana, da je strah, da bi morali plačevati kako stvar predrago, popolnoma odveč. Pri vsakem predmetu, ki ga prodaja slovenski trgovec, ga že vznemirja misel, ali ni konkurenca ceneja. Vem za slučaj, ko se je prodal komad, ki stane 3 K, z dobičkom 9 vin. samo zato, ker je kupovalec došel z dobro voljo, da kupi pri Slovencu.

Opisala sem razne težkoče in neprijetnosti trgovstva. Vredno pa bi bilo malo presoditi, kje pravzaprav tiči vzrok, da naše občinstvo tako zelo srce vleče v tuje trgovine. Lepa, bogata izložba je glavni pogoj ugledne trgovine. Naj bo še tako lepo blago, v kaki omari ne pride do veljave. Tu imajo težko stališče posebno špeciialne trgovine. Veliko je mlajših narodnih trgovcev, ki se morajo zadovoljiti s prodajalno oziroma z izložbo kakoršna je, samo da jo dobe. Lastniki hiš navadno ne trošijo prav nič za prodajalne, ker vedo da se vseeno lahko oddajo. Tukaj pa moramo pribiti dejstvo, da imajo najlepše prodajalne v poslopih narodnih zavodov in korporacij oddane tujcem. To je tudi velik naroden greh. Drug vzrok pa je že v začetku omenjeni predsodek, da domačin nima in ne zna ničesar. Seveda videli smo ga, ali jo, ko je še bosonog otrok letal po mestu, in sedaj naj bo trgovec? Ne, to ni mogoče!

Res čudno se mora zdeti človeku, da se pri nas Slovencih nijedna stroka ne mora povzdigniti. In vsakogar, ki je na potu, da bi si malo opomogel, ga neusmiljeno obsodijo, da nas dere. »Čez noč ne smejo obogateti« i. t. d. se je pisalo že večkrat. In če bi res kdo obogatel, kaj zato? Saj bi bil to naš človek. Kje naj imamo naš narodni kapital, kje naj se vzamejo mecen naši umetnosti in kje naj je veljava in samozavest Slovencev, ako nijeden obogateti ne sme?! Ako je smel marsikateri tujec tu pri nas obogateti, zakaj ne bi smel obogateti Slovenec, ki bi s svojim denarjem podpiral domače dobrodne in občekoristne naprave?!

Zato podpirajmo svoje rojake vedno in povsod, da bodo oni mogli podpirati naš narod! Ne pozabimo

svoje narodne dolžnosti, da ne bo pozabljen in zatiran naš narod, ki ga moramo ljubiti in se mu žrtvovati vsak po svojih močeh!

Janko Leban:

Hrômi deklici.

Obred cerkveni je končan,
iz cerkve množica se vsipa,
pod lipo godcev zbor je zbran,
okrášena je z venci lipa.

In zvoki godbe zadoné,
plesalcev vriskanje odmeva,
pod lipo pari se vrsté;
le ti, le ti si tožna, deval...

Kakó se naj poveseliš?
Ah, saj ubožica si — hrôma,
v plešoči roj z vozá strmiš,
ki v njem prevažáš se do dôma.

Srcé se krčí mi bridkó,
ko v té okó upiram svoje:
Ti, dèkle dobro in krasnó,
sam Bog gorjé naj lajša tvoje!...

Jos. Premk:

Božič male Fanike.

Zalostni dnevi so postajali zunaj; tako nizko so se spuščali zamazanosi oblaki, da se je videlo, kakor da vise na strehah in se bodo vsak hip razgrnili doli po ulicah, ki so bile tako dolgočasne in puste.

Ljudje so hodili semintja hitrih korakov, nikdo ni postajal po oglih in se radovedno oziral naokrog, kakor poleti, ko je bilo nebo visoko in so cvetele na oknih druge rože...

Ali vendar so bili ti obrazi, ki so se pojavljali na ulici ob tem velikem mrazu, nekako svečani; bogve, kaj so videle njih oči, da so se mnogokrat zagledale tako zamišljeno, sladko je moralo biti tem ljudem v duši, ker nikjer ni bilo videti temnogledih, žalostno zamišljenih oseb, ki napravijo na človeka tudi ob najlepšem dnevu tako otožen vtis, kakor tisti dnevi, ko so vsi oltarji zagrnjeni v žalno in se Križanemu pojo dolgočasne, enolične bile...

Zadnji dan pred Božičem je bil namreč in vsakdo je hodil s svojimi sanjami... in iskal prijateljev, s katerimi bi morda skupno prebil tisti veliki večer, ko je v srcu vsakega človeka dih poezije...

Nekateri so hodili brez cilja, samo da so bili na ulici, kjer morda srečajo znanca, da se pogovore z njim, ker težko je človeku, ko je v duši toliko zadovoljstva in nerazumljive blaženosti, a nima nikogar, komur bi stisnil vsaj prijateljsko desnico — ako ne drugega.

Vse to vrvenje je opazovala iz podstrešne sobice vdova Ana, in tako ji je bilo, da bi se najraje razjokala.

Nekdaj, tam v preteklosti, ki pa se ji je zdela tako daleč, daleč, da jo je komaj dosegal spomin, so bili tudi zanjo tako srečni časi.

Takrat, ko je bila še otrok pri svojih starših, in ni poznala skrbi in borbe za življenje, takrat je bila srečna, kakor nikdar pozneje.

Ali minuli so tisti časi in sedaj je bivala zapuščena vdova s sedemletno hčerko Faniko tam gori v podstrešni sobici, mrzli, nezakurjeni, med štirimi mračnimi stenami, ki niso imele drugega nakitja, kakor veliko, podolgasto liso zelenkaste vlage.

In poleg vse te bede je prišla še bolezen: mala Fanika se je zvijala v postelji pod lahno odejo, kakor da jo ima vsak hip zadušiti krč.

Na svoj glad bi še pozabila, samo da bi videla zadovoljno in srečno svojo Faniko, a kako ji pomagati, ko je imela tam v miznici samo še desetico. Ako si kupi drv, ne bo za kruh, ako si kupi kruha, bosta prezebali obe in Fanika gotovo še bolj oboli.

Preštela jo zopet v mislih vse znanca, ki bi mogla dobiti od njih kako malo podporo; a kolikor ji jih je našteval njen um, vse te je že davno posečila, večina brez uspeha, ker grdi so ljudje in prijateljstvo delijo najraje s tistim, od katerega upajo kaj dobiti.

Da bi dobila službo sedaj v zimi, je že tudi obupala, ker potrkala je že na vsa vrata, kjer bi se dobil morda kak posel in tako ji je preostajalo samo eno: od hiše do hiše s sklenjenimi rokami, ali pred cerkvena vrata, da dobi kak novčič. Toda, kaj bi zopet rekli ljudje, ko bi videli še tako mlado beračico, niti vinarja bi ji nikdo ne dal, kvečjem kako psovko, ako bi se komu ljubilo, onečastiti si usta nad tako »vlačugo«, ker za nič drugega bi je ne smatrali.

Stopila je zopet od okna in pregledala po omari, ali je še kje kaka stara obleka, ki bi jo morda vzela za par novčičev starinar, a našla ni drugega, kakor par raztrganih nogavic, na sebi pa je imela itak samo eno krilo. In v miznici je samotarila desetica; kaj potem, ko izda tudi to?

Ana je zagledala pred seboj temne dneve, polne obupa, in bogve, ali bo imela moči prenesti njih krutost.

Skoraj si je zaželela, da bi umrla s Faniko vred. potem bi bilo vsaj vsemu konec... Ali ta misel se ji je zdela tudi strašna. Kolikrat je upala, da se še povrnejo zlate ure, ko odraste Fanika in se razcvete v lepo dekletce, prav kakor je bila nekdanj ona; in

bogve, kako srečo bi še dosegla, saj je že sedaj vsakdo občudoval njene velike, žametastočrne oči, njeno belo polt in skoraj niso hoteli verjeti, da je res ona njena mati. Saj so jej ta zadnja leta, ko se je zgrinjalo nad njeno glavo toliko skrbi in muke, zgu-bančila nekdaž toli lep obraz.

Bilo ji je sicer komaj trideset let, vendar so zrle njene, včasih taki žive oči, trudno in mrko, ustnice so se ji raztegnile in obledele in prosojna, rumenkasta koža se ji je v suhem, košččenem licu že gubala, samo lase je imela še prav kot nekdaž — dolge in črne, da jo je zaradi njih marsikatera zavidala.

»Mamica!« je zastokala naenkrat Fanika, da se je Ana kar zgenila v svoji zamišljenosti.

»Mamica, dopoldne si rekla, da je nocoj sveti večer —« je zajecala Fanika in zašklopotala z zobmi, ker jo je zeblo.

Ana je prisedla k njej na rob postelje in se zamišljeno zazrla v njen bledikasti obrazček.

»Sveti večer bo nocoj, da, Fanika! Le moli, ker na ta večer se je rodil tam daleč v Betlehemu Jezusček. Ravno o polnoči je bilo in prav tako ga je morda zeblo, kakor danes tebe. Ampak dihala sta vanj voliček in osliček in tako sta ga ogrela. In pastirčki so ga prišli gledat in sveti trije kralji so mu prinesli tako dragih darov, da bi nama že samo košček od tistega pomagal iz tega mraza in revščine!«

»Kaj praviš, mamica —?« jo je poprašala Fanika in se tesneje zavila v odejo, ki pa je tudi ni mogla popolnoma obvarovati mraza.

»Pravim, da si revica, ker si bolna, a jaz nimam drv, da bi bila vsaj nocoj na toplem, ko je sveti večer in se jih toliko in toliko srečnih razgovarja pri topli peči, ob pogačah in še bogve pri čem, a jaz nimam niti toliko, da bi ti kupila kruha.«

»Da, pojdi in zakuri mama,« jo je poprosila Fanika, a Ana se ni dvignila, samo solzo si je otrl, ki ji je kanila iz očesa.

»Počakaj, Fanika, zvečer, ko nastane mrak in ti bom pripovedovala, kako lepi so božični prazniki,« jo je potolažila mati. Toda nakremžila je obraz v tako čudne gubice, da je Ana že hotela stopiti k miznici po desetico, a se je še premagala, ker je vedela, da je zadnja, in kaj potem, ako izda tudi to!?

»Mama, jaz sem pa tudi lačna,« jo je poprosila zopet Fanika in izvabila materi drugič solze iz oči.

»Glej, Fanika,« ji je pošepetala in se nagnila nad njo s solznim obrazom — »jaz te tako ljubim, bolj ko vse na svetu in ako bi umrla ti, bi tudi jaz ne mogla več živeti. Tako rada te imam, Fanika, ali glej, ne morem ti pomagati. Potrpi nekoliko, Fanika, bo že prišlo kako drugače in potem ti kupim novo obleko, nove čevljičke in slaščic, kakor sem ti jih obljubila za nocoj, ko je sveti večer. Ali nocoj ni mogoče, drugič pa vse, Fanika, kar boš hotela!«

»Ali glej, mama, kako lepo bi bilo, ko bi nocoj napravila jaslice in prižgala sveče. Veš, take pastirčke, rdeče in pisane z ovčicami, kakor sva jih imeli lansko leto. O, to bi bilo tako lepo in potem bi nič ne jokala, saj nisem več tako bolna, samo mrz mi je! Daj, napravi jaslice, mama, in ko se zmrači, boš prižgala lučice in potem bi zapeli:

Sveta noč, blažena noč!...

Vse že spi —

je polnoč...

O, to bi bilo tako lepo!«

Ana je poslušala molče in srce ji je bilo, kakor še nikdar nikoli. Kolikokrat je pela doma ob jaslicah s celo družino to pesem. Solze so ji prišle vedno v oči, kadar so se tako postavili pred Novorojenega in mu zapeli iz mladostnih grl z očetom in materjo, — a danes ne more niti lastni hčeri ugoditi te želje, ko ve, da ostane spomin na ta večer s človekom do sive starosti. Kolikokrat se bo morda Fanika spomnila, da nista praznovali z materjo nikakega svetega večera ter nista imeli niti jesti in ne drv, da bi si zakurili ledenomrzlo stanovanje.

»Fanika, vse napravim,« je vzdihnila po dolgem molku in jo poljubila v lice.

In vzravnila se je nenadoma in tako resen in zamišljen je bil njen pogled, da se je Fanika ni upala več prositi.

Nekaj časa je zrla tako proti oknu, potem pa se je nasmehljala, kakor je Fanika že dolgo ni videla in se zopet sklonila nad njo.

»Vse napravim, Fanika! Sveti večer je in tako mora biti, da bova vsaj trenotek srečni in zadovoljni. Jaslice ti napravim in prav take pastirčke prinesem, kakršne imaš rada ti, rdeče z ovčicami in svete tri kralje na konjih in veliko, zlato zvezdo, ki se bo kar lesketala ob svitu belih in rdečih svečic. In slaščic ti prinesem, rozinovo pogačo, pa čaja nama skuham.«

Fanika se je nasmehljala in je objela mater s premrzlimi ročicami.

»Oh, to bo lepo, mama!«

Še nekaj časa je slonela Ana pri hčerki in videlo se ji je, da razmišlja nekaj težkega; a ko jo je Fanika zopet opomnila, da je že čas, da gre nakupit, se je dvignila in si ogrnila tisti dolgi ogrtač, ki je bil že ves oguljen.

»Zbogom in pridna bodi! Ko se vrnem, ti prinesem vse, kar si hotela!«

Nato je stopila proti vratom, a na miznico, kjer je bila shranjena zadnja desetica, se ni niti ozrla.

Na ulicah je bilo vedno več ljudi, hiteli so vse križem, nekateri noseči večje, drugi manjše zavoje in Ani je bilo hudo že ob pogledu na te srečne, zadovoljne obraze.

Pred vrati je nekoliko postala, kakor da se še vedno ne more odločiti, a naposled se je vendar še tesneje zavila v dolgo, oguljeno pelerino in zbežala po

ulici, ne ozirajoč se niti na desno, niti na levo. Zdelo se ji je, da so vsi obrazi vprti vanjo in ji berejo mimogredoči kar iz oči ono grozno misel, ki ji bo rešiteljica iz teh groznih muk...

Ko je dospela vsa zasopla do visoke hiše, kjer je bil v pritličju velik brivski salon, je zopet obstala in se zazrla v tla...

Skoraj se je hotela obrniti in oditi, a zopet se je spomnila bolne Fanike, mraza in gladu in hitro, v strahu, da bi se resnično ne skesala — je pritisnila na kljuko in vstopila.

Zelo se je začudil brivec, ko mu je Ana razodela svoje želje.

»Ali jih ni škoda — pomislite!«

»Moj Bog,« je zavzdihnila, ker drugega ni vedela. Kaj naj mar razodene svoje težave temu tujemu človeku.

»No, kakor hočete, jaz jih rad kupim, ali mnogo vseeno ne boste dobili, ker sem s to robo že precej založen. Dvanajst kron vam dam,« je ponudil mojster in Ana je prikimala.

Ko se je dotaknil s škarjami njenega tilnika, jo je zazeblo po vsem telesu, toda stisnila je zobe, da ni kriknila, parkrat je zaškrtalo in bila je — brez las.

Ko se je pogledala v zrcalu, si je zakrila oči, ker tako smešna in grda se je zdela sama sebi, toda moralo je biti... In tesneje kakor poprej si je ovila okolo glave tenko šerpo in tekala od prodajalne do prodajalne.

Skoraj se ni upala nikomur pogledati v oči; mislila je namreč, da mora pač vsakdo opaziti njeno čudno, kratko ostriženo glavo. Ali v srcu je začutila nekaj sličnega, kakor drugi, ki so hiteli zadovoljni mimo nje: bajnost svetega večera.

Počasi se je začelo mračiti.

Ko je dospela do domačih vrat, je imela tudi ona polno naročje raznih zavojev in zavitkov in že čez pol ure potem, ko se je storila popolna noč in so bila že vsa okna tako svečano razsvetljena, je prižgala tudi ona pred jaslicami rdeče svečice in naložila na posteljo k Faniki polno slaščic in podobic.

Brez besed je dovršila vse in brez besed se je zasanjala v bajnost in svečanost svetega večera. Otrok je bil sit in srečen, pa bi ona ne bila tudi srečna? In kar nehote se ji je izvila iz grla tiha pesem:

»Sveta noč, blažena noč!...«

Lenka:

Poklic gospodinje.

Dred nekaj leti so se voditeljice svetovnega ženskega pokreta zavzemale za to, da naj bi se smatral tudi posel matere-gospodinje za resen poklic, ki zasluži svojo plačo, kakor n. pr. poklic učiteljice ali delavke. To pa zato, ker misli večina ljudi, zlasti mož, da se opravlja gospodinjstvo kar tako mimogrede, brez vsakega truda, skratka gospodinjstvo ni delo. To slišimo dan na dan iz ust velike večine moških, ki blagrujejo gospodinje češ: »Ves dan ste lahko doma, brez skrbi in brez truda vam tečejo dnevi, možje vam prineso vsakega 1. kup denarja, da ga morete izdajati« itd. Malokomu se sanja, da je poklic gospodinje-matere srednjih in nižjih slojev pač najtežji poklic, ki zahteva največje preudarnosti, mravljine pridnosti, vztrajnosti, mnogo dobre volje in potrpežljivosti ter trdnega zdravja. Od ranega jutra do poznega večera ima dobra gospodinja dovolj posla v hiši. Saj pa tudi vé, da je delo častno ter da izvira iz njega vse dobro. Ne boji se največjega truda niti požrtvovalnosti, dobri uspehi so jej obilna nagrada.

Da pa bo imel slovenski narod čim največ zares dobrih gospodinj, treba začeti že pri malih deklicah s pravo odgojo. Že tu ne smemo pozabiti, da je lenoba izvor vsega zla. Kakor naredi delo človeka srečnega ter mu blaži duh in srce, prav tako zamori lenoba vse dobre nagibe v njem. Brezdelje razjeda dušo in telo, kakor rja železo. Izguba časa pa je pogubna zlasti človeškemu duhu. V glavi pohajkovalca in lenuha se rodi vsakeršnje zlo, napačne misli in naklepi. Kdor ne dela, zlo dela. Nasprotno pa sledi vsakemu delu preprijetno zadovoljstvo in sladak počitek.

Seveda pa dobra gospodinja niti v delu ne pretirava ter privoščí svojim poslom kakor tudi sama sebi primerne odmora. Poleg tega je treba vsakomur, torej tudi gospodinji, včasih koristnega duševnega razvedrila, sicer človek prehitro omaga, se obrabi in naveliča.

Razun tega pa mora biti mati-gospodinja tudi jako potrpežljiva, da si ohrani mirno in veselo srce. Čestokrat nastopijo za družino hudi dnevi, polni skrbi in bridkosti. Gospodinja dela neumorno, se trudi od zore do mraka, pa se vendar ne more izkupati iz nadlog. Vrh vsega se pojavi še kaka nevarna, dolgotrajna bolezen, in stroškov ni ne konca ne kraja. Tu ji pomaga le potrpljenje, ker vztrajnost prebije končno vse zapreke in nevihti sledi vendarle solnce.

Najsibo gospodinja še tako vešča in izurjena v vseh stvareh, vendar se mora še vedno izpopolnjevati. Svet vedno napreduje, skoraj vsak dan se izumi kaj novega, ali se staro popravi, preuredi, izpopolni. Znanosti se na korist človeštva vedno lepše razvijajo. Vse

to se zbira v knjige, da je možno vsakomur okoristiti se za življenje.

Dobra knjiga je najbolja prijateljica človeštva. Gospodinja, ki hoče napredovati, rada prebira knjige, osebito one, ki razpravljajo predmete, spadajoče v njeno področje. Iz knjig zajema marsikak dober nasvet, kako naj izboljša to ali ono v svojem gospodinjstvu ter nikakor ne zametuje novjših iznajdb in poizkusov; vendar pa tudi ni slepa posnemovalka novotarij. Vedno izbira modro in si obdrži od starega, kar je dobrega, iz novega pa sprejme le to, kar je zares koristno.

Dobri gospodinji je v resnici treba bistre glave, urnih rok, plemenitega srca in vesele narave, potem dela tudi vse okoli nje z veseljem in vztrajno.

Manica:

Očetu.

Kaj vendar, očka, ste
v glavo si vbili?
Na vsák način radi bi
me omožili.

Vem, da za mojo
prihodnost skrbite,
bogatega ženina
meni želite.

A mene osrečiti
s tem ni mogoče,
zatorej ne silite,
ljubljeni oče!

Saj še mladeniča
ne bi želela,
kako vendar starca
bi rada imela?

Naj se le druga
dekleta možijo,
ki si v zakonski stan
srčno želijo.

Meni pa zakon le
ječa bi bila,
ki bi iz nje le
smrt me rešila.

Vse, kar vam drago je,
vse mi vzemite,
le svóbodo zláto,
le to mi pustite!

Manica:

Bolkov Tone.

Bolkov Tone! Kdo bi si bil mislil, da bo tako kmalu preraščala »travica zelena« tvojo gomilo!

Tone je bil moj najbližji sosed. Starši so mu zapustili precejšnje posestvo, vse v dobrem stanu. Polje je bilo skrbno obdelano, v hlevu pa je stalo sedem goved in par težkih konj.

»Ej, Tone bo lahko gospodaril« — so rekali včasih vaški možaki, »premoženje ima dobro urejeno, vrhu tega je pa tudi priden.«

In priden je res bil Tone. Trudil se je in delal od zore do mraka. Toda imel je pa le neko slabost,

ki je postala zanj usodna, ki ga je — da se kratko izrazim — popolnoma uničila. Bil je namreč silno častihlepen. Bolje mu pač nisi mogel ustreči, kakor če si pohvalil njega ali pa njegovo imetje.

Najbolje mu je znala govoriti »na dušo« gostilničarka Zajčevka, ki se je pri njej Tone takole v nedeljo popoldne kaj rad pomudil ter izpil kak kozarec vina.

»Oh, Anton,« je pričela, — »ti si ga že lahko privoščiš, ko si takorekoč gospod v vasi! Saj ga še drugi srknejo, ki so proti tebi pravcati berači. Kaj je tebi za par litrov, ko ga lažje plačaš vedro kakor kdo drugi liter.«

Tako in enako hvalisanje seveda ni bilo brez uspeha. Takoj je naročil Tone še eno merico zase, en liter ga je pa velel postaviti na sosednjo mizo med možake, da pijo na njegovo zdravje. Seveda so možaki v takih slučajih s krčmarico vred začeli slaviti Toneta in ga kovati v zvezde.

Tone pa je plaval v veselju. In dasiravno ponavadi skop, vendar ob tej priliki ni štedil z denarjem. Zlasti tedaj, ko ga je imel že nekoliko pod kapo, je bil prav židane volje. Na dom je popolnoma pozabil ter se vračal iz gostilne pozno v noč. Ko se je drugo jutro zbudil, se je porajal v njegovi duši najpreje — grenak kes. Žaloval je po zapravljenem denarju, obsojal samega sebe, pivce, krčmo, ter se rotil, da nikoli več ne napravi kaj takega.

Ali žalibog, ostalo je le pri obljubi. Prišla je nedelja, iz Zajčeve gostilne so se začuli veseli glasovi, doma pa je bilo tako silno dolgočasno.

»Eh, samo četrt litra ga bom« — si je dejal ter krenil proti gostilni. Njegova sestra, ki mu je gospodinjila, ga je prosila, naj ne hodi, toda ni je slušal.

V gostilni pa se je ponavljalo isto.

Tako se je Tone zaplел v slabe, pogubne navade, da še sam ni vedel kdaj.

A da bi bilo ostalo to samo pri nedeljah, bi že še bilo, toda začel je zahajati v gostilno tudi v delavnik. Pri tem se je pa kaj hitro navadil piti in odvadil dela. V gostilni se mu je zdelo lako lepo in prijazno, vedno je zvedel kaj novega, vsi so bili tako ljubeznivi ž njim, vse ga je rado imelo. Doma pa se mu je zdelo vedno bolj pusto in dolgočasno. Do dela imel je vedno manj veselja. Ko ga je nekoč sestra opomnila, naj gre za hlapcem gnoj trosit, se je zadr! neprijazno: »Meni ni treba! Le drugi delajte!«

Odslej ga je sestra pustila v miru.

Razume se, da posli brez nadzorstva gospodarjevega niso bili ravno preprični. Ali najhujše je šele prišlo.

Bilo je nekega zimskega večera, ko se je Tone zopet pri Zajcu razveseljeval, kar vstopi v sobo mizar Degelj, ki je imel svoje posestvo v Št. Vidu.

Degelj ni bil posebno na dobrem glasu. Kupčeval je z vsem mogočim. Nekoliko je mizaril, nekoliko me-

šetaril, barantal s krompirjem i. t. d. Vendar se ljudje niso radi spuščali ž njim v kupčijo, ker je silno nerad plačal.

Isti večer je očitvidno iskal Toneta. Nekaj časa je hodil gori in doli po sobi, oziraje se po gostih. Ko zagleda Toneta, prisede takoj k njemu ter mu začne prijateljsko stiskati desnico. Tone je bil že precej v rožicah ter zato posebno dobre volje. Degelj pa je čakal baš na to. Začel je s priliznjenim glasom:

»Tone, nekaj važnega imam povedati. Pa samo tebi, ker si mož za to. Z mizarstvom imam namreč zelo velik promet. Prostora mi primanjkuje. Zato bi rad sezidal veliko moderno delavnico. Pa glej spaka, kakor nalašč imam ravno sedaj založenih mnogo tisočakov v kupčiji. A nikar ne misli, da te bom prosil naposodo, četudi vem, da mi bi rad in lahko dal. Saj so posojilnice za to. Pravkar sem bil v Št. Viški hranilnici. Tam sem prosil za dvajset tisoč kron. No, to je malenkost. A to ti rečem, Tone, tebe poznajo in spoštujejo povsod. Veš, kaj so mi rekli? Dejali so, da mi prav radi posodijo te krajcarje, če le pripeljem seboj kakega zelo spoštovanega moža, ki mi bo za pričo ali kakor pravijo za poroka. Namignili so mi, da tebi največ zaupajo. Nekaj boš podpisal, nič drugega.«

Tone se ni nič obotavljal, obljubil je, da gresta v hranilnico takoj naslednjega dne.

Toda Degelj je bil preveč prebrisan, da bi čakal drugega jutra. Bal se je, da bi morda Tone pri trezni pameti izprevidel, da to ni varno. Zato mu je hitel dopovedovati, da imajo prav danes v posojilnici zlat čas ter je zato obljubil, da prideta še nocoj. Gotovo naju sedaj čakajo, zato morava tja.

Tone ga je ubogal in šla sta.

Ker so Toneta v hranilnici res poznali, da je trden posestnik, odšteli so takoj Deglju dvajset tisoč kron in Tone je podpisal.

Teden po tem dogodku pa je počil po vasi glas, da jo je popihal Degelj v Ameriko ter je zapustil mnogo dolgov. Dolžniki so vreli skupaj ter zahtevali svoje. A dobili so malo, kajti hiša ni bila mnogo vredna, drugo je pa zviti lisjak vse prodal, karkoli se je dalo utrgati.

Šentviška posojilnica je takoj poklicala Toneta k sebi in tam je revež zvedel, kaj je učinil s svojim nepremišljenim podpisom.

Vse prošnje so bile zaman. Ker gotovine že ni več imel, so mu prodali hišo z vsem zemljiščem vred. Ostala je le še prav mala vsota denarja.

Sedaj je bil Tone pravcati berač. Da bi pozabil svoje brezmejno gorje in udušil očitajočo vest, je pil in pil, dokler ni zapil zadnjega beliča.

Toda brez denarja se ni dalo živeti. Hodil je zdajpazdaj v dnino, da je zaslužil nekaj krajcarjev, ki jih je pa takoj izdal za žganje. Včasih je pa tudi prosjačil. Nekoč je bil prišel k Zajcu.

»Mati Zajčeva, podarite mi kozarec žganja!«

»Klada pijana, vedno bi žrl, saj še zadnjega nisi plačal. Poberi se, zapravljivec!« ga je nagnala krčmarica.

»Ej mati, včasih ste pa drugače govorili,« je dejal bridko Tone ter odšel počasnih korakov.

Zadnje čase je hodil v senožeti, plezal na lipovo drevje ter obiral cvetje, ki ga je nosil potem v mesto prodajat. Neki večer pa prihiti ves prestrašen v vas sosedov sin Francelj ter pripoveduje, da je našel v senožetih pod lipo mrtvega človeka, ki je zelo podoben Bolkovemu Tonetu. »Vse tako kaže,« je pripovedoval v eni sapi, »da se mu je veja odlomila, telebnil je na tla ter se ubil. Zraven njega leži namreč velika odlomljena veja.« Hiteli smo stari in mladi na kraj nesreče. Nudil se nam je žalosten prizor.

V kupu lipovega cvetja je ležal ubogi Tone z zlomljenim tilnikom.

Stari sosed Štrukelj je pomolil glasno par očenašev za ranjcega, potem pa je dejal z nekako svečanim glasom:

»Počivaj v miru, Tone! Mnogo si trpel zadnje čase. Toda četudi si živel trnjevo življenje, smrtni oder ti je pa le nastlan s cvetjem.«

Iz ženskega sveta.

Belgrajske študentke za ljubljanske žrtve. Študentke belgrajskega vseučilišča so priredile 10. t. m. v pravoslavni Saborni cerkvi »pomen i molestviye« svojim padlim bratom v Ljubljani in Pragi. Ob 9. uri zjutraj so se zbrali pred univerzo ter odkorakali korporativno v cerkev: študentke, študenti, kolo »Srbskih sester« in odbor Srbkinj, žensko židovsko društvo, češka kolonija »Lumir«, belgrajsko pevsko društvo »Jakšič«, »Kara - Djordje«, »Miloševac«, »Kacanski«, »Abrašević« ter še več drugih društev. Raz mnogih hiš so plapolale črne zastave in v črnino zavite narodne trobojnice. Trgovine so bile zaprte.

»Žena bodi možu pokorna!« Francoski ženski in moški svet se zanima v zadnjem času z veliko vnemo za vprašanje, ki je povzročilo vroče razprave. Šest zastopnikov francoske komore je predlagalo nedavno, naj se paragraf 213 civilnega zakonika črta. Ta paragraf zakonika, ki izvira še iz časa Napoleona I., se glasi: »Mož mora svojo ženo ščititi in čuvati, a žena bodi možu pokorna.« Proti temu paragrafu se že dolgo bori francosko ženstvo, češ da je barbarska ustanova, ki nikakor ne soglaša z današnjo enakopravnostjo obeh spolov. Toda šestorica zastopnikov, ki se je v komori s tolikim navdušenjem zavzela za pravično stvar, je pozabila, da bi s črtanjem paragrafa 213 odpadel tudi stavek: »Mož mora svojo ženo ščititi in čuvati.« In zato je nastala proti črtanju

paragrafa najostrejša opozicija ne samo pri moških, nego tudi pri ženskah, ki so seveda samo za črtanje drugega dela paragrafa. — Že l. 1898. je revolucionarni ženski klub predložil komori peticijo, naj bi se črtal stavek »žena bodi možu pokorna«. Dramatski pisatelj Hervieu pa je predlagal pred par leti, naj se paragraf 213 izpremeni in je dostavil: »Zakonca sta si dolžna zvestobo in morata podpirati drug drugega«. Nadalje je zahteval Hervieu tudi, da se morata zakonca ljubiti, kar je vzbudilo svoj čas med Francozi in Francozinjami mnogo smeha, češ da ljubezni ne more prisiliti nikak paragraf. Zlasti je izsmehival Hervieua znani pisatelj in kritik Max Nordau.

Ženska enciklopedija. Odbor »Za pravico žensk« v Londonu je začel zbirati podatke za obširen, čim najpopolnejši seznam vsega, kar sta ustvarila tekom stoletij ženski um in energija. Zato se je obrnil ta odbor s posebnim razglasom ne samo na ženske, nego tudi na učenjake in profesorje, da mu pomagajo pri tem delu. Uredništvo bo sestavljeno iz žensk vseh večjih narodov, tako da ne bo težkoč pri sestavljanju te enciklopedije, ki izide v angleškem in francoskem jeziku. Nabralo se je v to svrhu že 80.000 funtov šterlingov, ki so jih darovale ženske iz raznih krajev sveta. Ta enciklopedija bo vsekakor velezanimivo in podučno delo; da bi le ne izključila žen Slovank, zlasti Rusinj, Čehinj in Poljakinj, ki zaslužujejo največjo pozornost!

Doma.

Norinberške prestice. Mešaj dobro 28 dek surovega masla, privedaj polagoma 1 rumenjaka, 14 dek sladkorja, drobno sesekljane olupke in soka pol limone. Končno primešaj počasi 42 dek moke. Zgneti to v testo, naredi iz njega male prestice, ki jih položi na pekač, pomaži jih s surovim maslom in potresi z zrezanimi mandlji ter jih speci v srednje vroči pečici.

Zajčji cmoki. Potegni s par svežih zajčjih src in jeter kožo in jih sesekljaj. Potem primešaj temu sesekljano, v surovem maslu ocvrto čebulo, dve rezini v juhi namočenega in zopet iztisnjene kruha, soli, popra in muškatovega oreha, timijana in dva rumenjaka. Iz tega testa napravi cmoke, ki jih skuhaj na slani vodi, zabeli jih in jih daj s kislim zeljem na mizo.

Ob koncu leta.

Z današnjo številko zaključujemo že IV. letnik edinega slovenskega ženskega lista, »Slovenske Gospodinje«, ki se je vedno trudila, da razpravlja vsa v žensko področje spadajoča vprašanja, kolikor je to vzpričo majhnega prostora mogoče. Tudi v svojem V. letniku se bo bavila »Slovenska Gospodinja« v prvi vrsti z gospodinjskimi, vzgojeslovnimi in drugimi občekoristnimi vprašanji. Poleg tega pa bomo gojili tudi leposlovje ter prinašali vesti o ženskih pridobitvah in o ženskih težnjah pri nas in drugod. —

Zahvaljujemo se vsem onim, ki so nas doslej podpirali ter prosimo, da nam ostanejo tudi v bodočem letu naklonjeni. Prosimo pa tudi še vse one, ki imajo veselje in voljo podpirati nas, naj žrtvujejo nekoliko prostega časa našemu listu ter naj nam pomorejo, da se bo razvila »Slovenska Gospodinja« sčasoma v samostojen lep in obširen slovenski ženski list. Pripominjamo, da se vsak prispevek, ki izide v »Slovenski Gospodinji«, primerno nagradi. *Uredništvo.*

Slovenkam!

Svet stalno napreduje. In tudi ženstvo zavzema v človeški družbi drugačno stališče kot ga je zavzemalo nekdanje. Dandanes se hoče tudi že najprostejša ženska kolikor možno izobraziti, hoče čitati, da poižve, kaj se godi po svetu. Vse drugačen ugled ima ženska, ki živi potom časopisja in knjig s svetom v ozki zvezi, ker je tako dobro poučena v gospodinjskih stvareh, v vzgojnih vprašanjih ter o društvenem življenju. Taka ženska se lahko povsod pokaže, povsod jo upoštevajo in cenijo ter prosijo njenega sveta in njene pomoči. Ženska pa, ki zna komaj čitati in pisati ter so jej po dovršeni ljudski šoli knjige in časniki deveta brigada, taka ženska dandanes težko izhaja v svetu.

Toda izobrazba je draga. Knjige in časopisje velja drag denar. Tem zadovoljnejše moramo biti Slovenke, da imamo dober slovenski list, ki ga dobi lahko vsaka Slovenka takorekoč zastoj. »Slovenska Gospodinja« je tako razširjena, da jo poznajo danes, ko zaključuje svoj IV. letnik, že v vsaki najmanjši vasi. Pa ne le, da je vsebina lista poučna in zanimiva, izvrstno je to, da za »Slovensko Gospodinjo« ni treba plačati nikake naročnine, nego dobe odjemalke izdelkov I. jugoslovanske tovarne za kavine primese v Ljubljani list popolnoma brezplačno. Vsaka Slovenka torej, ki kupuje Zvezdno ali Cirilovo cikorijo, si je hkratu s to tudi že kupila edini slovenski ženski list »Slovensko Gospodinjo«. Treba le, da zbira one listke z znamko »zvezda s polmescem«, ki so pod pokrovcem vsake škatljice gori imenovane cikorije ter pošlje te listke I. jugoslovanski tovarni kavinih surrogatov v Ljubljani. Ako je storila to, se je s tem naročila na »Slovensko Gospodinjo«.

Slovenke, uporabljajte domač slovenski izdelek in podpirajte s tem »Slovensko Gospodinjo«. Pridobite jej z novim letom prav mnogo novih naročnic, da se bo lahko še bolj izpopolnila in razširila.

Najboljši češki nakupni vir.

Ceno posteljno perje:

1 kg sivega, puljenega 2 K, boljše 2 K 40 h; polbelega 2 K 80 h; belega 4 K; belega, puhačega 5 K 10 h; 1 kg velefinoga, snežnobelega, puljenega 6 K 40 h; 8 K; 1 kg puha, sivega 6 K, 7 K; belega, finega 10 K; najfinejši prsni puh 12 K. Kdor vzame 5 kg dobi franko.

Zgotovljene postelje

iz gostonitega rdečega, modrega, belega ali rumenega nankinga, pernica, 180 cm dolga, 116 cm široka, z 2 zglavnikoma, vsak 80 cm dolg, 58 cm širok, napolnjen z novim, sivim jako stanovitnim puhačim posteljnim perjem 16 K; napolnjen z 20 K; puh 24 K; same pernice po 10 K, 12 K, 14 K, 16 K; zglavniki 3 K, 3 K 50 h, 4 K. Razpošiljanje po povzetju od 12 K naprej franko. Dovoljeno je vzeti nazaj ali zamenjati franko. Za peugajajoče se povrne denar.

S. Benisch, Deschenitz 833, Sumava, Češko. Cenovnik zastoj in franko.